

Jogok

Jogi szempontból védendő adatok, a védelem okai:

Személyes adat bármely meghatározott személlyel kapcsolatba hozható adat. Az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés.

Közérdekű adat az állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó szerv vagy személy kezelésében lévő, valamint a tevékenységére vonatkozó, a személyes adat fogalma alá nem eső adat.

Az adatok és szerzői **jogok védelme** fontos, hiszen a szoftver szellemi termék, ezért annak jogosulatlan használata lopásnak minősül. Az adatok pedig lehetnek bizalmasak (személyes adatok, cégek bizalmas üzleti adatai), melyeket védeni kell az illetéktelenektől.

Az adatvédelem kérdései, jogi szabályozások (adatvédelmi törvény, direkt marketing, elektronikus kereskedelem):

Adatvédelmi törvény:

Hazánkban az adatok védelméről az alkotmány rendelkezik, amely szerint mindenkit megillet a jó hírnévhez, a magántitok és a személyes adatok védelméhez való jog. Magyarországon 1992-ben hirdették ki a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló törvényt. A törvény célja, hogy a személyes adataival mindenki maga rendelkezzen, és a közérdekű adatokat mindenki ismerhesse.

A következő védelmet nyújtja számunkra a törvény: adatainkat csak meghatározott céllal és meghatározott ideig engedélyünkkel lehet kezelni. Amennyiben adatainkat kezelik, tájékoztatni kell bennünket a következőkről:

- az adatszolgáltatás önkéntes, vagy kötelező
- az adatkezelés minden tényéről: az adatokról, az adatkezelés céljáról, időtartamáról, és hogy kik ismerhetik meg adatainkat.

Kérhetjük személyes adataink helyesbítését, illetve törlését, kivéve ha azt adatkezelési törvény rendelte el. Panasz esetén az adatvédelmi biztoshoz lehet fordulni. Adataink azonosítására több azonosítót használnak, mivel a személyi szám használata 1991-től alkotmányellenes. Ilyen azonosítók például: a TAJ-szám, adóazonosító jel, személyi adat- és lakcímnnyilvántartás azonosító kód.

Direkt marketing: név szerint keresnek meg reklámajánlatokkal, célzottan. Bizonyos felhasználói szokások alapján tudnak potenciális vásárlójelölteket felkeresni, mivel adott témában érdekeltek (spyware).

Elektronikus kereskedelem: az elektronikus kereskedelem általános fogalom, amely a kereskedelmi tranzakciók informatikai eszközökkel, számítógép hálózatok közvetítésével történő lebonyolításán túl, a technikai eszközöket, módszereket és szolgáltatásokat is jelenti, amelyek az elektronikus társadalom más területein, így az államigazgatás elektronikus szolgáltatásaiban is felhasználhatók.

Az adatok védelme az Interneten:

A több-felhasználós gépek, illetve szoftverek lehetővé teszik, hogy egy felhasználói név és jelszó segítségével ne férjen más hozza adatainkhoz. Egyszerűbb fizikai biztonságot jelent az, ha valaki saját adathordozón tárolja adatait, és használatkor azt csatlakoztatja számítógépéhez. Átmeneti megoldást jelenthet egy-egy könyvtár rejtetté, vagy írásvédetté tétele.

A szerzői jog és az informatika:

A szoftver forrás- és tárgykódja, valamint a hozzá tartozó dokumentáció a programozók szellemi alkotása, **szellemi tulajdona**. Mindezen alkotások **szerzői jogával** tehát a szoftver alkotója rendelkezik. A szoftver létrejöttének pillanatától **szerzői jogvédelem** alatt áll. A szerzői jogról lemondani nem lehet, nem eladható, másra át nem ruházható. A szerzői jogvédelmi törvény alapján a szoftvert a szerzői jogvédelmi ideje alatt csak fizetés ellenében szabad felhasználni

Szerzői jogok: sokszorosítás, a mű nyilvánosságra hozható-e, személyhez fűződő és a vagyoni jogok összessége, a szerzőnek kizárólagos joga van a mű bármilyen felhasználására és minden felhasználás engedélyezésére.

Egy adott szoftver esetében a **licenszszereződés** határozza meg a szerzői jog tulajdonosa által megengedett szoftverhasználat feltételeit. A szoftveralkotások felhasználására **licenck** vásárlásával szerezhetünk jogot. A licenck megvásárlásával a szoftver kiadója feljogosítja a vevőt a termék használatára, a vevő pedig ezzel (illetve számlával, szerződéssel) igazolja annak származását. Tehát a vevő a licenckszel nem a szoftver (másolásra és továbbadásra feljogosító) tulajdonjogát, hanem **csak a használati jogát** kapja meg. Egy licenck általában a szoftver egy gépre történő telepítését engedélyezi. Több gépen való felhasználáshoz a gépek számának megfelelő licenck vagy felhasználói szerződésk szükséges. A licenckszereződés gyakran engedélyezi egy darab biztonsági másolat készítését arra az esetre, ha az eredeti adathordozó meghibásodna vagy tönkremenne. Minden további másolat jogosulatlan példánynak számít. A legális kereskedelmi szoftverek esetében bevett gyakorlat a szoftverek átruházása adásvételi szerződéssel, valamint a szoftverek bérbeadása.

A szoftver fogalma és csoportosítása felhasználói szerződésk (licenckelési módok) szerint:

Szoftver fogalma: az összes olyan adat, amely végrehajtható utasításként értelmezve a számítógép működtetéséhez szükséges és nem tartozik annak fizikai összetevőikhez.

A licenckek különböző mértékű szabadságot adhatnak a felhasználóknak. Eszerint a következő csoportok alakultak ki:

1. Tulajdonosi szoftverek:

- **Kereskedelmi szoftverek:** kereskedelmi céllal készültek, azaz mindig pénzbe kerülnek és meghatározott feltételekkel alkalmazhatóak. Általában társul hozzá valamilyen dokumentáció is, amiben részletesen elmondják a használatát a programnak. A kereskedelemben értékesített programok előnye, hogy a vevő a boltban meg is nézheti, az eladó pedig azonnal a pénzhez jut.
- **SHAREWARE szoftverek:** A szoftverek korlátozottan használható, ingyenes változatai. Szabadon hozzáférhető, letölthető például az internetről, de a számítástechnikai folyóiratok CD mellékleteként adott lemezeken is többnyire ilyen programokat találunk. Szabadon terjeszthető, kipróbálható, de a felhasználás korlátozása többnyire időhöz vagy a program valamely lényeges jellemzőjéhez (például a menthető állományok méretéhez) kötött. Ha a felhasználó nem fizet a próbaidő lejártá után, a szoftver használata jogtalan minősül. A shareware verzió gyakran nem teljes, tudatosan le van butítva, de bemutatja a program előnyös oldalait. A regisztráció után küldik el a teljes verziót. Az ilyen programokat azzal a céllal teszik közzé, hogy széles körben ismertté váljanak, és a felhasználók vásárlás előtt alaposan kipróbálhassák az eszközt.
- **TRIAL szoftverek:** általában kipróbálásra adják ki őket. Hasonlóak a shareware programokhoz, de fontos eltérés az, hogy nem terjeszthetőek szabadon.
- **DEMO szoftverek:** bemutatóprogramok, azaz olyan szoftverek, amelyek egy program bemutatására, megismertetésére szolgál. Használatuk nincsen korlátozva, de a teljes verzió szolgáltatásait nem veszik át egészen.
- **FREEWARE szoftverek:** szabadon felhasználható és terjeszthető szoftverek, ha elismerjük a gyártó céget, mint a szoftver egyedüli létrehozóját. A szerzői jogok ezen szoftverekre is

érvényesek, azaz nem szabad visszafejteni a forráskódot. Ez azt jelenti, hogy a programot nem adhatjuk tovább, mint saját termékünket és azt nem változtathatjuk meg. Érdemes odafigyelni rájuk, mert drága programokat válhatnak ki a munkánk során.

ADWARE szoftverek: azok a freeware programok, amelyek futtatása közben megjelennek a szponzorok, támogatók reklámjai. **SPYWARE szoftverek:** az ilyen program a tudunkon kívül a számítógépünkről és magunkról gyakran bizalmas információkat juttathat el a program készítőjének. Előfordul, hogy egyes programok készítői a hirdetésekén kívül a felhasználó személyes adatait és preferenciáit is értékesíteni szeretnék. **Public domain:** olyan program, amelyet a programozó ajánl fel tetszőleges felhasználásra. Gyakran letölthető forráskód is, amellyel szerkeszthető, módosítható. **E-MAIL-ware (postcard-ware):** ingyenes programok, a programozónak e-mailben kell küldeni egy minősítést a programról.

2. Szabad szoftverek:

Nem tévesztendő össze az ingyenes szoftverrel. Ennél sokkal többet kap a felhasználó és sokkal több joggal rendelkezik. A program:

- ingyenesen beszerezhető, bármilyen forrásból (CD, internet)
- szabadon használható
- szabadon terjeszthető
- forráskódja megismerhető, tehát kellő szaktudással szabadon módosítható

3. Egyebek:

új géphez illetve új fődarabhoz adható **OEM verzió**

Többnyire csak operációs rendszereket lehet OEM verzióban megvenni. Ha most vásárolunk számítógépet, akkor feltétlenül a géppel együtt vegyük meg az operációs rendszert. Ilyenkor ugyanis biztosan OEM verziót számláznak nekünk, mely a szoftver teljes árához képest 40-50%-os megtakarítást is eredményezhet.

egy második program példány vásárlásakor alkalmazható licenzcsoomag, az **LP**

Ha már rendelkezünk egy komplett jogtisza programmal, és ugyanezt a programot egy másik számítógépünkre is szeretnénk telepíteni, akkor célszerű egy ún. LP (Licenc Packet) csomagot vásárolnunk. Ez esetben jelentős árkedvezményrel csak egy újabb felhasználói jogosítványt kapunk, mely igazolja a program jogtisza használatát. Az eredeti programot kell telepítenünk a másik gépünkre is.

A több program vételekor alkalmazható pontozásos rendszer, az OL, avagy **nyílt licenz**

A legtöbb nagy szoftver cég, mint pl. a Microsoft, a Corel, a Novell a Symantec, a Lotus alkalmazza az ún. nyílt licenz (angolul Open Linenc, rövidítve OL) rendszert. Ennek lényege, hogy minden szoftver adott pontszámot ér, és egy szoftvercégenként adott pontértékhatar átlépése után jelentős, akár 20-30% mértékű árkedvezményt is kaphat a vevő. Sok esetben nem egy pontszámot, hanem többet állapítanak meg a szoftvercégek, és sávosan növekvő mértékű kedvezményt adnak vásárlóiknak.

A szoftverek védelme (technikai védelem, jogi védelem):

A szoftverek védelme lehet jogi és technikai védelem.

Jogi védelem maga a szerzői jog és a szoftverszerződés. Ebben írják le a jogszabályok által biztosított védelmi intézkedéseket. A kereskedelmi programoknál általában a telepítés megkezdése előtt egy úgynevezett blankett szerződést kell elfogadni. Itt az elfogadás hozza létre a felhasználói jogviszonyt (a szoftverszerződés által nem tulajdonos lesz a vásárló, hanem felhasználó). Telepítőlemezéről egy biztonsági másolatot készíthet.

Technikai védelemről beszélünk akkor, mikor programunkat illetéktelen hozzáféréstől és másolástól védjük meg. Illetéktelen hozzáféréstől jelszóval, speciális tűzfalal védhetjük meg. Emellett minden CD-nek, DVD-nek van valamilyen másolásvédelmi rendszere, ami megakadályozza, hogy lemásoljuk, illetve ha sikerül is, a program nem fog működni. Ilyen híres technológia például a SecuROM.